

Gearrchuntas ar stair Chearnóg Dartmouth, *Ragnallach, Baile Átha Cliath 6*

Sonraí Teagmhála:

Na Seirbhísí Páirce

Bunúrlár, Bloc 4, Oifigí na Cathrach, An Ché Adhmaid,
Baile Átha Cliath 8.

T. 01 222 5278 R/ph. parcs@dublincity.ie

www.dublincity.ie/recreationandculture/dublincityparcs

Comhairle Cathrach
Bhaile Átha Cliath
Dublin City Council

Comhairle Cathrach
Bhaile Átha Cliath
Dublin City Council

Cur Síos Ginearálta

Is páirc í Páirc Chearnóg Dartmouth a bhfuil tábhacht léi ó thaobh na staire agus atá ann ó na blianta deiridh den tréimhse Viteoiriach/na blianta tosigh den tréimhse Eabhardach. Leath bealaigh idir Sr. Liosain Uachtarach agus Bóthar Ragnallach atá sí.

Tá teorainn na páirce a sainiú fós ag na ráillí agus na gearatí den iarrann saoirsithe atá uirthi ón gcéad lá agus is uirthi atáthar ag dirriú ionas don Liamséar Caomhantais Ailtireachta don chearnóg. Cuid shuntasach dá tírdhreach stairiúil den dearach uirbeach iad na gnéithe tógtha agus na crainn ársa agus is fíu go mór leantúint ar aghaidh a gcaomhnú.

Leagadh amach an pháirc go simplí ach rinneadh an dearach go galánta agus tá líon áirithe de ghnéithe suntasacha inti a fhágann saintréith faoi leith aici nuair a fheachtar orthu go léir i dtéamta a chéile. Is í bplionta íseal eibhir atá na ráillí atá ann ó thús curtha síos agus is álainn go deo iad na gearatí atá déanta den iarrann saoirsithe agus na plaraití i bhfoirm boscaí. Is é an stuarca crannach agus an cosán isteach chuinge an ghné thógtha is tábhachtaí inti. Cuirteann na crainn a thimpealláin agus a chumhdáin an spás go mór le comhshaoil na páirce agus sin ceann de na fáthanna is mó atá le cuairteoirí agus fadhlúra a bheith á mealladh chun na páirce.

An obair in imeacht na mBlíanta

1865 Tús curtha le forbairt na cearnóige.

1866 An sulomh á thaispeáint ina ghort ar léarscail na SO.

1882

Inlínite na cearnóige agus na páirce beartaithe agus tithe ar an taobh thoir á dtaispeáint ar léarscail na SO.

2005

Cheannáigh fear gnó an rúilleas, ar 10,000 mas fíor ó P.J. Darley, duine de shliocht an té a thóg an chearnóg.

2006

Cuirteann an fear gnó na gearatí faoi ghlas agus tosáin ar charrchlós san áit.

2012

Díoltar an Pháirc ar ceant agus ceannáin CCBAC agus conaitheoirí áitúla i l páirt ar 142,000.

Roinnt daoine mór le rá a mhair ar Chearnóg Dartmouth

Uimh. 7, Luke Kelly, a bhíodh sa bhanna traidisíúnta, The Dubliners, tráth.

Uimh. 23, Alfred (Alfie) Byrne, Ard-Mhéara Bhaile Atha Cliath ó 1930-1939 agus ó 1954-1955.

Uimh. 51, Proinsias Ó Duibh, bunaitheoir Leigistín Mhuire.

Uimh. 55, Joseph Michael O'Byrne AS, a throid in 1916, i Muille Uí Bheoláin agus a bhí ina Chláraitheoir Gnómhás, Oifig Chlárlann na Talún, Baile Atha Cliath.

Uimh. 57, Paul Durcan, an file, a tháinig ar an saol sa teach seo.

Uimh. 61, sna 1930idí, Micheál MacLiammóir agus Hilton Edwards, an cupla a bhíodh gafa leis an drámaíocht.

Uimh. 62, Thomas Lopdell O'Shaughnessy, Cláraitheoir do Bhaile Atha Cliath.

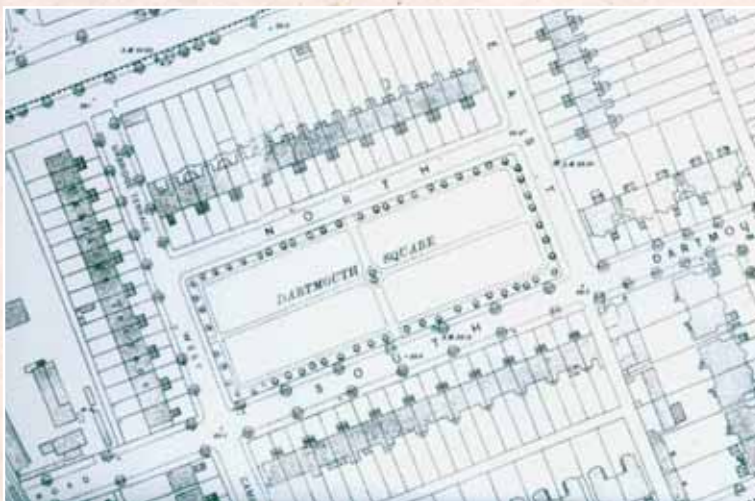
Sna 1950idí ba anseo a mhair Power O'Mara, Compántas Dramatóchta The Globe, agus an mac ba shine a bhí ag an amhránaí ceoldrámatóchta, Joseph O'Mara.

Barry Fitzgerald (William Joseph Shields), Aisteoir, Amharclann na Mainistreach ó 1916-1920 agus aisteoir ar ar bromadh gradam Oscar.

Donagh MacDonagh (1912-1968), Mac le Tomás Mac Donnchadha, Laoch in Eirí Amach 1916. File, scríbhneoir drámaí agus gearrscéalta a chaith seal ina chónaí anseo.

An tOllamh Kevin B. Nowlan. Oibrí dícheallach ar son an Chaomhantais. Feachtas go leor curtha de aige ar mháthre le creatlach thráidistíúnta Bhaile Atha Cliath agus a háiteanna stairiúla a shabháil.

Léarscáil SO 1909 (Suirbhé déanta 1907/08).

Is ar léarscáil SO na bliana 1909 (suirbhé déanta 1907/08) a fhaightear an t-éolas is fónta i dtaobh an tsuímh agus tá Páirc Chearnóg Dartmouth á taispeáint uirthi mar phlota fada dronuilleogach talún agus tá plotaí na n-ardán tithe a bhí beartaithe á dtaispeáint mar strioca fada caola dronuilleogacha talún agus neart spáis leagtha amach le haghaidh gairdíní tosaigh agus cúil.

Tá bunleagan an chosáin faoi mar a bhí sé le bheith agus é críochnaithe le feiceáil ar an léarscáil SO seo freisin, chomh maith le teorainn imlíneach faoi thoir, agus bearnaí iontu le haghaidh na gceithre bhealach isteach, crainn curtha istigh sa pháirc agus crainn níos sine curtha taobh amuigh den pháirc ar an taobh ó dheas, ceithre cheapach lárnacha faoi fhéar, tá na ceithre bhealach isteach á dtaispeáint anois agus ceapach leagtha amach ina 'muileata' sa lár agus dhá chrann dhuillsilteacha curtha gar dá chéile agus a n-aghaidh ó thuaidh ó dheas chun oiread is ab fhéidir leo de sholas na gréine a shú.

Stair Chearnóg Dartmouth

Tá Páirc Chearnóg Dartmouth ar shuíomh dronuilleogach 2 acra (0.8 heicteár) a bhíodh ina chuid d'Eastát Darley, agus a ndearnadh forbairt air i gcaoi is gur gné lárnach de Chearnóg Dartmouth é anois. Ba i an Chearnóg an ceann deiridh i sraith de chearnóga a leagadh amach agus a tógadh i mBaile Átha Cliath sna blianta deiridh den 19ú céad agus sna blianta tosaigh den 20ú céad. Forbairtí amhantracha ba ea iad agus tá cuntas ar a stair ailtireachta agus ar fhorbairt na cearnóige breactha síos go maith.

Talamh íseal atá sa limistéar talún ar a bhfuil Cearnóg Dartmouth agus a páirc rud nach amhlaidh don Chanáil Mhór in aice lámhe ar tosaíodh ar na hoibreacha tógála uirthi sa bhliain 1756. Réitíodh na leibhéil talún go léir thart feadh na Canála ionas go mbeadh na leibhéil cothrom nuair a bheadh an t-uisce ag sní idir na loic.

Tógadh an pháirc mar chuid d'fhorbairt na n-ardán tithe a bhí thart timpeall uirthi agus ba le haghaidh úsáid na ndaoine a chónódh ar an gcearnóg agus lena n-aghaidh sin amháin a bhí sí le bheith ann. In achar gearr blianta, áfach, bhí an costas a bhain le cothabháil na páirce ina ualach ar na cónaitheoirí. Thóg Club Haca Loreto ar cíos í sa bhliain 1926 ionas go mbeadh sí ina páirc imeartha haca dá h-iarscoláirí agus dóibhsean amháin agus ansin ina dhiaidh sin do na scoláirí reatha a bhíodh i gColáiste Loreto, Faiche Stiabhna. Leanadh ar aghaidh ag imirt haca inti go dtí na 1950idí ach tharla sé de réir a chéile go raibh sé níos deacra an costas cothabhála a sheasamh agus fágadh an pháirc faoi fhiántas ar feadh blianta fada go dtí sa deireadh go raibh an chuma uirthi go raibh sí ligthe i léig, beagnach.

1987

Téann Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath faoi léas deich mbliana agus cuireann tús le scéim athnuachana tírdhreacha agus osclaíonn an pháirc ina páirc phoiblí.

1988

Tugtar na hoibreacha chun críche do Mhíle Bliain Bhaile Átha Cliath.

1997

Nuair a théann an léas in éag tarlaíonn plé gan tátal idir CCBÁC agus Eastát Darley. Leanann Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath ar aghaidh ag cothabháil na páirce.

1888

Imlíne cheartaithe na páirce agus geata isteach chuici ar an taobh ó thuaidh, á taispeáint ar léarscáil na SO.

1895/6

Tús na forbartha nuair a tosaíodh ag tógáil tithe Uimh. 1-17 ar an taobh thiar le bheith réidh lena n-áitiú in 1897.

1897

Bhí an fhorbairt ag tarlú ó 1895 go dtí go gairid roimh 1907/08 tráth a ndearnadh an suirbhé le haghaidh léarscáil SO na bliana 1909, ina bhfuil an leagan amach iomlán ar taifead.

Anailís ar Léarscáilleana Stairiúla na Suirbhéireachta Ordanáis

Ní mór anailís a dhéanamh ar léarscáilleana stairiúla na suirbhéireachta ordanáis chun eolas a fháil ar an gCeannóg. Tá stad seo a bhfoilsíú ó 1836/41 agus is acmhainní fiantacha iad as a bhfuil eolas le bailiú faoi fhobairt na ceannóige, agus tá cibe móraitheiríthe nó mionathrúithe a rinneadh a dtáirpeáint i ngach suirbhé nó athbhreithniú a rinneadh ina dhiaidh sin.

Táirpeántar an fhobairt cheimiseach a rinneadh ar Cheannóg Dartmouth agus ar a Páirc in eagrán níos deireanaí de léarscáilleana na Suirbhéireachta Ordanáis. Is é an dara heagrán a ndéanadh an suirbhé lena aghaidh in 1865 agus a foilsíodh in 1866, an chéad cheann ina dtáirpeántar an lárthair bheartaithe arbh í an cheannóg agus an pháirc ina lár i níos faide anonn.

Tá an suíomh le feiceáil air faoi mar a bhí sé sula ndéanadh suíomh na páirce agus suíomhanna na dtíthe a chionroinnt agus a leagan amach. Tá foirgnimh agus cráim le feiceáil air istigh i llimistéar talún atá iata le géataí siar ó thuaidh den suíomh; ba ar an mbrúach theas den chanáil a bhí an bhearna chun dul isteach ar an maoin seo.

Tugtar le fios go bhfuil dha shruth sa llimistéar Caomhantais Ailtireachta, ach níl ceachtar díobh seo le feiceáil ar léarscáil SO na bliana 1865. B'fhéidir go raibh stad faoi thalamh cheana féin faoin am seo, clúdaithe de bharr gníomhachtaí dumpála nó teoraithe chuing draein bhosca agus gan feiceáil orthu feasta os cionn talún le haghaidh shuirbhé SO na bliana 1865.

Léarscáil SO Foilsithe 1866 (Suirbhé deanta 1865).

1950's-1980's

Drochbhail ar an bpáirc.

Tá an t-eolas úireasach. Tugítear ó chuntais eagsúla gur tháinig deireadh le himirt an haca sna 1930idí ach tugítear ó chuntais eile gur lean sí go dtí na 1950idí.

1930's – 1950's

Sa bhliain 1987 chuaigh an Cumann Conaitheoirí chomh fada leis an Ard-Mhéara, Camenctia Hederman, Uas., (Ard-Mhéara, 1987-1988), agus a bhuiochas don idirghabháil a rinne síse, chuaigh an Baimistéoir Cathrach, Frank Feily, Uas, agus a oifig i bpáirt leis an bpobal áitiúil chun réiteach na ceiste a fháil. Bhí cur agus cuirteamh agus crúimíthe ann agus ansin cheap Roimn Páircéanna Bharlas Bhaile Átha Cliath pleananna nua samhlaithe agus d'aontaigh an Baimistéoir Cathrach agus na cónaitheoirí na pleananna, le beannacht ar Ard-Mhéara, agus cinneadh go ndéanfaí tionscadal do Mhíle Blain Bhaile Átha Cliath de, ceann den lear mór tionscadal a bhí ann in 1988.

Thosaigh bailiú foirne ón Roimn Páircéanna ag glanadh na páirce agus ag réiteach na hitheach le haghaidh an chuir. Ansin baineadh leas as na leaganacha agus na scéimeanna nua cuir. Cuirteadh stiúara cramach nua suntasach in aird le bheith ina gheagán ailtireachta, agus ba i an obair eibhir agus bhricí sna hardáin mar a bhfuil na títhe greamaithe dá chéile a úsáideadh ar na píarál. Lionadh na ceapacha bláthanna timpeall air le bláthanna buana isle agus cuirteadh rósanna féithleannacha, vistéiria agus féithleann ionas go bhfásadh síd in aird ar na píarál. Ath-allmíodh na cosáin, fairsingíodh iad agus cuirteadh colbha de thileanna cré thine orthu mar a bheadh rópa ann.

Ceapadh na hoibreachta seo go léir ionas go mbeadh leagan amach foirníúil ar an dul Viteoiriach ar an bpáirc an athnair agus ba ghearr go raibh an pháirc ábheoite ina hionad taitneamhachta go háitiúil ag cónaitheoirí agus ag an bpobal i gcoitinne.

1936

Tá an pháirc a táirpeáint ar léarscáil na SO agus í úireasa na ceapál iarnál agus a cosáin chrosdealbhaigh, mar gheall ar í a bheith in úsáid le haghaidh haca is dócha.

1926

Glacadh an pháirc ar leas ó Eastat Darley le bheith ina páirc imeartha haca ag Scoileanna Loreto.

1909

Táirpeántar an plean ar léarscáil na SO: tá ceithre ghéata, cráim, teorainn llimineach agus cosáin ar gach taobh sa plean.